

ÇAĞATAY ULUÇAY
(1910 — 1970)

M. ÇAĞATAY ULUÇAY

1910 — 1970

MAHMUT H. ŞAKİROĞLU

Çağatay Uluçay'ı kaybettik. Türk tarihinin bu sessiz ve yorulmak bilmeyen araştırmacı 4 Ağustos 1970 Salı günü henüz 60 yaşında iken arkasında bir yığın sevgili dost, hayran ve pek değerli eserler bırakarak aramızdan ayrıldı. 1910 yılında Çerkes'de dünyaya gelen Çağatay Uluçay, öğrenimine memleketinde başladıktan sonra, İzmir Erkek Öğretmen Okulunda devam etti. Yüksek tahsilini yapmak için 1929 da Gazi Terbiye Enstitüsünün Tarih bölümüne girerek 1933 de tamamladı. İlk atandığı Burdur Orta Okulundan sonra Manisa Orta Okulu ve daha sonra da Lisesinde göreve devam etti. Bütün hayatı boyunca yalnız öğretmen olarak kalmış ve hiç bir zaman yöneticilik kadrosuna geçmemiştir. Sayın eşinden duyduğuma göre, Manisa'da zorla verilmek istenen müdür yardımcılığı görevini doktor raporu almak sureti ile geri çevirtmişti. Ondaki büyük meziyet devamlı okumak ve okuduktan sonra da yazabilmektir. Pek az kişiye nasip olan bu kabiliyetine henüz Öğretmen Okulunda iken başlamış ve Gazi Terbiye Enstitüsünde el yazısı ile çıkan mecmuada da devam etmişti. İlk görevi olan Burdur'da *Gül Mecmuası*'nı yürütmüş daha sonra geldiği Manisa'da *Genç Kızılaycılar Mecmuası*'nın Yazı İşleri Müdürü olmuştu. Manisa'ya gelişi bu çalışkan öğretmen için çok önemli bir dönüm noktası oldu. Zira o sıralarda Atatürk'ün önderliği ve direktifleri ile kurulan Halkevleri, kültür ve yayın alanlarında büyük hamlelere girişmiş, bu arada bir çok dergi ve kitap halk seviyesinde olduğu kadar ilmi hüviyetle de yayınlanmağa başlamıştı. Manisa'da ilk önceleri yayınlanmak istenen *Bozkurt* Dergisi nedense uzun ömürlü olamadı. Fakat yepyeni bir hız ile kurulan *Gediz* dergisi, başta Çağatay Uluçay olmak üzere değerli araştırmacıları sinesinde barındırmış, kısa bir zamanda seviyeli bir dergi mahiyetini kazanmıştı. Bu dergi bütün kitapseverler ve ilim adamları tarafından çok aranmakta ve kullanılmaktadır. Manisa'daki bu geniş faaliyeti

sırasında Adalet Bakanlığı mahzenlerinde pek perişan bir durumda bulunan Şer'î Mahkeme sicillerinin önemini ilk kavrayanlardan olan merhum, ilgilileri uyarmak suretiyle düzeltirmiş ve tamir ettirmiştir (bk. *Türkiyat Mecmuası* c. X s. 285-298). Bu sicilleri kullanmak ve yararlanmakla pek çok değerli makale ve kitap yazan Çağatay Uluçay, Manisa şehrinin olduğu kadar Batı Anadolu'nun karanlık kalmış çeşitli olaylarını gün ışığına çıkarmıştır. Ele aldığı konuların çoğu orijinaldi: Eşkıyalık ve halk hareketleri, şehir esnaf teşkilâtı, adaletnâme gibi kavramlar o zamanki Türk ilim âlemi için tam bir yenilikti. Tarih literatürümüzde şehir kadı sicilleri pek az şahıs tarafından bir bütün olarak ele alınabilmıştır. Çağatay Uluçay'dan başlayarak, merhum Edib Âli(Gökpinar)Baki'nin Afyonkarahisar Halkevi Dergisi *Taşpınar* sütunlarında kalan ve ancak bir küçük broşür halinde çıkan çalışmaları, bugün Gaziantep'te Cemil Cahit Güzelbey tarafından devam edilmektedir. Manisa'daki bu verimli faaaliteleri sırasında Türk Tarih Kurumu ile de sıkı bir işbirliği yapan Çağatay Uluçay, 1937 yılında toplanan İkinci Türk Tarih Kongresine öğretmen olarak katılmış (bk. *İkinci Türk Tarih Kongresi* İstanbul 1943 s. XIV), kıymetli bir siyasetnâmeyi haber vermek suretiyle yayınlanmasına önayak olmuştu (bk. *Bellekten* c. VI s. 37). Tarih Kurumu, o'nun bu çalışmalarını yakından izlemiş, henüz Orta Okul Öğretmeni iken 1943 yılında Muhabir Üye olarak kabul etmişti (bk. *Bellekten* c. VIII s. 160).

Çağatay Uluçay 1947 yılında bilgi ve görgüsünü arttırmak için İngiltere'ye gönderildi. Daha evvel şahsî gayreti ile öğrendiği bu lisanı ilerlettiği gibi (bk. Bahri Oskay *Bir Eğitim Ustasını Kaybettik* Milliyet 14 Ağustos 1970 n. 8163 s. 2), daha başka kaynakları incelemek fırsatı da buldu. Dönerken uğradığı şehirlerde de araştırma yapmaktan geri durmadı.

İngiltere dönüşü Topkapı Sarayı Arşivine atanan merhum için bu kısa süreli görev yeni bir dönüm noktası oldu. Çünkü arşivin tasnifine uğraştığı kadar, belgelerle yeni konuları incelemekten de geri durmadı. Bu zamandan sonra da yayınladıkları çok kıymetlidir. Uzun asırlar gizli kalmış ve yabancıların hayalî görüşleri ve uydurmaları ile incelenmeğe kalkışılan Osmanlı Harem Hayatını, belgelerle incelemeğe başladığı gibi, diğer değişik sorunları da ele almaktan geri durmadı. Sayın Enver Kartekin'den duyduğuma göre bu çalışmaları sırasında Padişahlık hayranlarının tehdidinde de maruz kal-

masına rağmen asla yılmamıştır. Memleketin ne gibi cahiller elinde kaldığını kendi elyazıları ile teşhir etti. Aynı zamanda uzun zamandan beri yarım kalmış *Topkapı Sarayı Arşivi Klavuzu*'nun bir an evvel tamamlanarak araştırmacıların yararına sunabilmek için fişleri düzenliyerek bir defter halinde yazdı. Bugün pek az kusurlarına rağmen, bu kılavuzun düzeltilmiş şeklinin yayınlanması çok yararlı olacaktır.

Daima çalışan ve çalışmaktan asla bıkip usanmayan Çağatay Uluçay yıpranmayı bile göze aldı. 45 yıllık arkadaşı Enver Kartekin, bu çalışma hızının bazı günler 18-20 saat aksamadan devam ettiğini bildirir (Cumhuriyet 12 Ağustos 1970 n. 16539 s. 2). Geniş bir arkadaş çevresinin daima aranan bir unsuru idi. Çalışma ile beraber asla yakınlarını da ihmal etmezdi.

1951 yılında atandığı İstanbul Eğitim Enstitüsü'nde sayısız öğretmen yetiştiren merhum, ölümüne kadar bu görevde kaldı.

Manisa'daki öğretmenliği sırasında öğrencilerinden ve halktan çok yakınlık gördüğünü her fırsatta tekrarlayan merhum, âdeta ikinci memleketi kabul ettiği bu şehrin ileri gelenlerinin isteğine uyarak büyük bir Manisa Tarihi hazırlamağa başlamıştı. 10 cilt ve 5000 sayfa olarak plânladığı bu eser ne yazıkki 336 sayfa yazıldıktan sonra kaldı, keza merhum 1970 Tarih Kongresinde okunmak üzere *Zeybek*'ler üzerinde çalışıyordu ki asla kavuşamayacağımız bu eserler gerçekten boşluklar dolduracak mahiyetteydi.

Değerli ilmî yayınları yanında halk seviyesine de inebilen Çağatay Uluçay, Ahmet Refik Altınay'ın başlattığı çığır olan, ilmî görüşlere dayanmak yolu ile halka ve büyük topluluğa tarihi aşılama ve sevdirmeye faaliyetinin pek ender örneklerindedir. Yazdığı çok eser ve makaleden maddî menfaat sağlamadığı gibi zarar edeceğini bilmesine rağmen bazılarını kendisi bastırmıştı. Çok geniş dost çevresine pek çok ilim adamı da dahildi. Yabancı âlimler de O'nu takdirden geri durmazlardı. Müteveffa Fekete'nin hemen hemen bütün eserleri elyazısı ithaf ile kütüphanesindeydi. Çok değerli kitaplarını isteyene ödünç verir asla kıskanç davranmazdı. Uzun yıllar süren dostlukları pek çoktu (Bahri Oskay, aynı makale).

* * *

Çağatay Uluçay'ın bibliyografyasını tam olarak verebilmek güçtür. Her bibliyografik çalışmada görülen eksikliklerden kendimi

kurtaramadım. Bu arada oğlu Toros'dan edindiğim bilgiye göre, Londra'da yayınlanmakta olan Apollo dergisine yazılar vermişti. Bu dergiyi göremediğim gibi, Viyana'da yayınlanan Bustan dergisindeki makalelerini tespit edemedim. Dergilerde yayınlananların büyük bir kısmını elde edebildiğimi ümid ederken, hangi gazeteye yazı verdiğini, çalışmamı bitirinceye kadar izleyip bulmak mümkün olmadı.

Merhumun yayın çalışması Öğretmen Okulunda iken okul broşürünü hazırlama gayreti ile başlar. Sonra da Gazi Eğitim'de elyazısı ile çıkarılan gazetede devam eder ki, neler yazdığını kendisi de hatırlamazdı. Onun için bibliografyası, 1934 yılından itibaren başlamaktadır.

Bulunabilecek eksiklikleri ilerde düzeltebilmek ümidi ile, saptayabildiğim yapıtlarını burada vermekle yetiniyorum.

* * *

KİTAPLAR

a) İLMÎ YAYINLAR :

- Manisa Tarihi (İbrahim Gökçen'le birlikte). İstanbul 1939 Resimli Ay M. 126 S. 44 resim 1 harita 1 kroki. CHP Manisa Halkevi Yayınlarından 5.
- Saruhan Oğulları ve Eserlerine Dair Vesikalar (773 H/1220H) İstanbul 1940 Resimli Ay. M. 217 S. CHP Manisa Halkevi yayınlarından 6.
- Manisa'daki Saray-ı Âmire ve Şehzadeler Türbesi "849H/1296 H. İstanbul 1941 Resimli Ay M. 78 S. metin dışı fotoğraflar CHP Manisa Halkevi yayınlarından 8.
- XVII. Yüzyılda Manisa'da Ziraat ve Ticaret ve Esnaf Teşkilâtı İstanbul 1942 Resimli Ay M. 229 S. 2 plân 3 resim 1 S. nota. CHP Manisa Halkevi neşriyatı 9.
- XVI ve XVII. Yüzyılda Saruhanda Eşkıyalık ve Halk Hareketleri. İstanbul 1944 536 S. CHP Manisa Halkevi yayınlarından Sayı XI.
- Turist Gözü ile Manisa. (İbrahim Gökçen-M. Rauf İnan-M. Azmi Önakın ile birlikte). İstanbul 1945 Marifet M. 48 S. resim, tablo ve krokili. CHP Manisa Halkevi Yayınlarından Sayı XII.

- Manisa Ünlüleri. Manisa 1946 Lise M.
- Saruhanoğulları ve Eserlerine Dair Vesikalar II. cilt İstanbul 1946 Marifet M. 136 S. CHP Manisa Halkevi Yayınlarından Sayı XVII.
- Yunus Emre'nin Mezarı. Manisa 1943 19 S.
- Osmanlı Sultanlarına Aşk Mektupları. İstanbul 1950 Şaka M. 93 + 2 S. Tarih Dünyası Mecmuası Yayınlarından 2.
- 18 ve 19. Yüzyıllarda Saruhan'da Eşkıyalık ve Halk Hareketleri. İstanbul 1955 Berksoy M. 310 S.
- Harem'den mektuplar I. İstanbul 1956 Vakıf M. 208 S.
- Yüksek Mühendis Okulu Tarihi. Yüksek Mühendis ve Yüksek Mimar Yetiştiren Müesseselerin Tarihi (Enver Kartekin ile birlikte). İstanbul 1958 VIII + 749 + XXII S.
- Çevre İncelemeleri. Tarih Öğretimi. İstanbul 1958 32 S. İstanbul Öğretmenler Derneği. Öğretmen Cep Kitapları 2.
- Osmanlı Saraylarında Harem Hayatının İçyüzü. İstanbul 1959 157 S. İnkılâp Kitapevi.
- Taht Uğruna Başveren Şehzadeler. İstanbul 1961 168 S. İnkılâp Kitapevi.
- Tarih Ansiklopedisi. İlk ve Orta Okullar için. İstanbul 1960 660 S. II. Baskısı 1967 de yapıldı.
- İlk Müslüman Türk Devletleri. İstanbul 1965 Millî Eğitim Basımevi 259 S. Öğretmen Kitapları. No. 110.
- Atçalı Kel Mehmet. İstanbul 1968 94 S. As. M.

b) POPÜLER VE GENEL KÜLTÜR :

- I. Meşhur Hükümdarlar. İki kez 1956 ve 1959 yıllarında, ikişer forma (38 S.) olarak yayınlanmıştır.
Alfabe sırasına göre : Anibal, Attilâ, Büyük İskender, Cengiz Han, Corc Vaşington, Kılıç Arslan, Napolyon Bonapart, Sezar, Timur.
- II. Mucitler. 1958 yılında 24 sayfa olarak.
Alfabe sırasıyla : Arşimet (Archimedes), Ceymis Vat (James Watt), Edison, Faraday, Galile (Galileo), Lister, Lui Pastor (Louis Pasteur), Markoni (Marconi), Niyuton (Newton), Rayt (Wright) Kardeşler.
- III. Seyyah ve Kâşifler. 1957 yılında 24 sayfa olarak. Amiral Börd, Ceymis Kuk, Deyvid Livinston, Evliya Çelebi, Kristof Kolomb,

Macellan, Marko Polo, Roald Amudsen, Robert Peri, Vasko dö Gama.

- IV. Ünlü Padişahlar. 1956 ve 1959 yıllarında ikişer forma olarak yayınlandı.

Alfabe sırasıyla : Abdülmecit, Fatih Sultan Mehmet, Mahmut II, Murad II, Kanunî Sultan Süleyman, Murad Hüdavendigâr, Orhan Gazi, Osman Bey (Gazi), Yavuz Sultan Selim, Yıldırım Bayezid.

- V. Hikâyelerle Tarih : 1955 ve 1956 da ikişer kez olarak, 32 sayfa halinde.

Haçlı Seferleri, İhtilâl ve İnkılapçılar, İlk Milletler, Keşifler ve Seyahatler, Milletimizin Şan ve Şeref Yılları, Orta Çağlar, Romalılar, Tarihimize destan yazanlar (1962 de 3. baskısı yapıldı), Türk Destanları (3 baskısı yapıldı), Türklerin ve Moğolların Ünlü Hükümdarları, Yeni Buluşlar, Yunanlılar.

- VI. Kahramanlar. 1957 ve 1959 yıllarında, ikişer forma ve iki baskı. Alfabe sırasıyla : Alemdar Mustafa Paşa, Barbaros Hayrettin Paşa, Gazi Ahmet Muhtar Paşa, Gazi Osman Paşa, Gedik Ahmet Paşa, Genç Osman, Süleyman Paşa, Tiryaki Hasan Paşa, Turgut Reis, Ulubatlı Hasan.

c) OKULLAR İÇİN :

TARİH. İlkokul 4. sınıf. TARİH İlkokul 5. sınıf. (Himmet Akın'la birlikte) sıra ile, 1954, 1957, 1959, 1963, 1966 da 5 er baskıları var.

TARİH. Orta Okullar I, II ve III. sınıfları için (Himmet Akın'la birlikte) 1957, 1959, 1962, 1964, 1966 da baskıları yapılmıştır.

TARİH. Lise IV. (Niyazi Akşit'le birlikte) 1952 İstanbul.

Metinlerle Tarih (Niyazi Akşit'le birlikte) İstanbul 1959 48 S.

MAKALELER

İSLÂM ANSİKLOPEDİSİ :

Koçi Bey. Cüz 65 (İstanbul 1954) s. 832b - 835b.

Manisa. Cüz 72 (İstanbul 1956) s. 290a - 294a.

Mustafa Sultan (1515-1553) Cüz 87 (İstanbul 1959). S. 690b - 692a.

Saruhan Oğulları. Cüz 102 (İstanbul 1964) s. 239a - 240b. ve

Cüz 103 (İstanbul 1964) s. 241a - 244a.

TÜRK ANSİKLOPEDİSİ :

Ferid Paşa (Damad Mehmed) c. 16 S. 254a - 255a.

Fırka-i İslahiyye c. 16 S. 91a.

İLMÎ DERGİLERDE ve ARMAĞANLARDA

I. TARİH VESİKALARI :

Karaosmanoğullarına Ait Bazı Vesikalar. C. II S. IX (İstanbul 1943) s. 193-207. S. X. s. 300-308. S. X. s. 434-440. C. III S. XIV (İstanbul 1944) s. 117-126.

Yeni Seri (İstanbul 1963). Selim-Bâyezid Mücadelesi. C. I S. 3 (18) s. 374-387.

II. TÜRK TARİH KURUMU BELLETEN :

Makalât-ı Seyyid Harun. C. X S. 40 (Ankara 1946) s. 749-778. Sürgünler. Yeni ve Yakın Çağlarda Manisa'ya ve Manisa'dan sürülenler. C. XV. S. 60 s. 507-592 (Ankara 1951).

III. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ TARİH DERGİSİ :

İstanbul Saraçhanesi ve Saraçlarına dair bir Araştırma. C. III S. 5/6 (Eylül 1951-Mart 1952) s. 147-164.

Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu? C. VI S. 9 (Mart 1954) s. 53-90. C. VII S. 10 (Eylül 1954) s. 117-142. C. VIII S. 11/12 (Eylül 1955. baskısı 1956) s. 185-200.

XVIII. Asırda Harem. C. XIII S. 17/18 (İstanbul 1963) s. 269-274.

IV. TÜRKİYAT MECMUASI :

Manisa Şer'îye Sicillerine dair bir araştırma C. X (İstanbul 1951/1953) s. 285-298.

Üç eşkiya Türküsü. C. XIII (İstanbul 1958) s. 85-100.

V. İSTANBUL ENSTİTÜSÜ MECMUASI :

İstanbul'da XVIII ve XIX Asırlarda Sultanların Doğumlarında Yapılan Törenler ve Şenliklere Dair. S. 4 (İstanbul 1958) s. 199-213.

Fatma ve Safiye Sultanların Düğünlerine Dair bir Araştırma. S. 4 s. 135-165 s. 153-165 arasında fotokopi var.

VI. TÜRK TARİH KONGRELERİNDEKİ TEBLİĞLERİ :

Karaosmanoğullarına Ait Düşünceler. III. Türk Tarih Kongresi. Ankara 15-20 Kasım. 1943. Kongreye Sunulan Tebliğler. TTK Yayınlarından IX Seri n. 3 Ankara 1948 s. 243-260. 2 Saraylı Kadınlara Ait Mektuplar Üzerinde bir Araştırma. V. Türk Tarih Kongresi, Ankara 12-17 Nisan 1956 Kongreye Sunulan Tebliğler. TTK Yayınlarından IX seri n. 5 Ankara 1960 s. 411-430.

3 27 Mayıs Olayı. VI. Türk Tarih Kongresi. Ankara 20-26 Ekim 1961. Kongreye Sunulan Bildiriler. TTK Yayınlarından IX seri n. 6 Ankara 1967 s. 586-592.

VII. KANUNÎ ARMAĞANI'NDA. T. T. K. Yayınlarından. VII. Seri. Sa. 55. Ankara 1970. Kanunî Sultan Süleyman ve Ailesi ile ilgili Bazı Notlar ve Vesikalar. S. 227-257.

VIII. ZEKİ VELİDİ TOGAN ARMAĞANI'NDA : (Hazırlayıcısı idi). 60. Doğum Yılı Münasebetiyle. Zeki Velidi Togan'a Armağan. Symbolae in Honorem Z. V. Togan. İstanbul 1950-1955. Martin B. Dickson ile beraber : Published Writings of Prof. Zeki Velidi Togan S. XXXIII - L. Koçi Bey'in Sultan İbrahim'e Takdim Ettiği Risale ve Arzları. S. 177-199.

ÇEŞİTLİ DERGİLER :

I. GÜL MECMUASINDA : Dilek. O adam. Dalgalardan Dalgalara.

II. GENÇ KIZILAYCILAR : Sıralar. Manisa Tarihi Konferansı Hakkında. Vazgeç. Ülkü Yollarında. Biz.

III. BOZKURT : Oscar Wilde'nin Eserleri. İstiklâl, İnkılâp ve Cumhuriyetimiz. Cumhuriyet ve İnkılâplarımız.

IV. GEDİZ (MANİSA HALKEVİ MECMUASI) :

Manisa'nın İstekleri S. 1 s. 5-7

Manisa'nın Coğrafyası. S. 1 s. 12-14 S. 2 s. 6-9 S. 3 s. 6-8

Manisa'nın Sembolleri S. 5 s. 5-7

İnkılabımızın Temeli S. 7 s. 10, 14

- Türk Tezi ve İkinci Türk Tarih Kurultayı S. 8 s. 4-5
 Kül Olan Ruh. S. 19 s. 1-2
 Cumhuriyetin 15. yılında Manisa S. 19 s. 4-6, 14
 Liderimiz ve Liderler S. 20 s. 8-11
 Kanunun Sesi S. 21 s. 1-2
 Tarihî Eserleri Koruyalım (Kıranoğlu imzası ile) S. 22 s. 3-4
 Manisa Üzümlerine dair S. 29 s. 3-4 (iki vesika yayınlar)
 Manisa Tarihine Ait Vesikalar:
 Manisa'daki Saray-ı Âmire ve Şehzadeler Türbesi
 S. 30 s. 4-5, S. 31 s. 5-6. 32 s. 3-4 S. 33 s. 7-8
 S. 34 s 3-4, S. 35 s. 7-9, S. 36 s; 2-4 S. 37 s. 5-6, S. 38 s. 4-7
 Muradiye Camii S. 39 s. 6-8
 Manisa Kal'asına Ait Vesikalar: S. 40 s. 4-5, S. 41 s. 3-4, S.
 43 s. 6-8
 Manisa ve Üzüm S. 42 s. 7-10
 Manisa Tarihine Ait Vesikalar: Manisa Bogası S. 44 s. 5-7
 Manisa Tarihine Ait Vesikalar: Tütün ve Kahveye Dair S. 45
 s. 9-10
 Müstakbel Manisa Tarihi (Kıranoğlu imzası ile) S. 46 s. 5-7
 Manisa Tarihine Dair Bazı Düzeltmeler S. 46 s. 5-7
 Bibliografya. Muradiye Camii. S. 46 s. 13-14
 Evliya Çelebi ve Manisa S. 47 s. 5-6
 Tütün Yasağı ve Ekimi Hakkında S. 49 s. 2-4
 Saruhan'da Susam Ziraatı S. 50 s. 4-6
 İlyas Paşa'nın Meşhur Mektubu S. 51 s. 4-6
 Bir Hüküm ve Bir Fetva S. 52 s. 1-2
 Manisa Mahkeme-i Şer'iyye Sicilleri S. 53 s. 9-11
 Abaza Hasan Paşa'ya Dair Vesikalar S. 54 s. 1-2
 Nark (Narh) S. 55 s. 12-15
 Fes'e Dair S. 56 s. 5-6
 Manisa'nın en eski iki âdeti (Namaz ve Mesir) S. 57 s. 6-7
 Bimarhane ve Macuna dair bazı vesikalar S. 62 s. 2-4
 Yund Dağında bir hafta S. 63 s. 3-4
 Hammamî Zade'nin Manisa Şiiri S. 63 s. 6
 Yund Dağında Bir Hafta II S. 64 s. 3-4
 Tarihimizi nasıl işlemeliyiz? S. 65 s. 1-3
 Yund Dağında Bir Hafta III (Aşiretler ve Köylerde Tarih
 Bilgisi) S. 65 s. 9-10

- Saruhan'dan sefere gönderilen askere dair S. 66 s. 2-6
Yund Dağlarında Bir Hafta (Doğum ve Nişan âdetleri) I S. 66 s. 10-11
Yund Dağlarında bir hafta (Düğün âdetleri) S. 67 s. 5-6
Yunus Emre'ye dair S. 68 s. 13
Yund Dağlarında Bir hafta (Düğün âdetleri) S. 69 s. 7-8
Manisa Tarihi Etrafında S. 70 s. 1-2
Yunus Emre'nin Kabri Meselesi (Yusuf Akyurt'un basılmayan bir kitabından alınmıştır) S. 70 s. 5-7
Manisa Tarihinin Türkler devri kaynaklarına dair düşünceler S. 71 s. 1-2
Manisa Şairleri S. 72 s. 2
Manisa'nın son yüz elli yılı S. 73 s. 2-4
Eski anıtları koruyalım S. 74 s. 1-2
Manisa'nın son yüz elli yılı S. 74 s. 7-8
Bizim Ağustos S. 75 s. 4-5
Sadık Zadelere Esseyid Asman Efendi ve çocukları hakkında S. 77 S. 4-5
Manisa'nın son yüz elli yılı S. 78 s. 2-3
Saruhan Oğulları Tarihi Üzerinde Bazı Düşünceler S. 78 s. 11-12
Manisa Mahkeme-i Şer'iyye Sicillerinin değeri S. 79 s. 1-13
İbrahim Çelebi Mahalle ve Camisi Hakkında S. 80 s. 3-5
Defterdar Mahmud Paşa ve Arabalan Camii S. 81 s. 2-4
Manisa Kazaları Tarihi Yazılırken Başvurulacak Kaynaklar S. 82 s. 4
Manisa Müftüsü Vankulu Mehmed Efendi Hakkında S. 83 s. 2-4
Aynı Ali Kimdir? S. 84. S. 3-5
Manisa'nın Bizanslılardan Alınışının 632. yıldönümü münasebetiyle S. 86 s. 2-3
Cizri Zade Kasım Paşa S. 87 s. 4-6
Deli Voyvoda S. 88 s. 2-4
Halkevimizin yayınlarına dair S. 89 s. 5-6
Bazı Önemli Mezar Taşları I S. 90 s. 8-9 (aynı makale devamı) S. 91 s. 9-10
Hacı Yavaş Zade S. 92 s. 5-6

- Azmi'den Ayrılırken S. 94 s. 1-2
 Muradiye Camii Onarılırken S. 95 s. 2-6
 Hacı Şabanoglu Hasan Ağa Türküsü S. 101-108 s. 8-10

V. TARİH DÜNYASI :

- Sultan İbrahim Deli mi, Hasta mıydı? Yıl I sayı 6 (Haziran 1950) dan itibaren bir yazı dizisidir
 S. 6 s. 242-244, S. 7 s. 276-278, S. 8 s. 343-344, S. 9 s. 391-393, S. 10 s. 434-435, 438, S. 11 s. 479-480 (Eyaletler ve dışişler başlığı) S. 12 s. 498, 509 (Hazine Kapıkulu ve İmar İşleri), S. 13 s. 561-562 (Sultan İbrahim'in in'am ve ihsanları başlığı) S. 14 s. 611-612
 S. 15 s. 657-658 (Sultan İbrahim ve İstanbul), S. 16 s. 701-702, S. 17 s. 739-740 (Sultan İbrahim'in tuhaflikları ve fıkraları), S. 20 s. 852-853, S. 21 s. 907-908, S. 22 s. 926, 954, S. 23 s. 986-987, S. 24 s. 1018-1020
 V. Murad'ın Mektupları C. III s. 1039-1042, 1065
 22. nci Müsteşirler Kongresi C. III s. 1097-1099.
 Vesikalar Dördüncü Murad'ın bazı hatları S. 28/29 s. 1186-1187
 Fâtiḥ, Mahmut Paşa'yı neden öldürttü? C. IV S. 34 s. 1373-1377
 IV. Murad ve Tütün Yasağı. S. 35 s. 1419-1422, 1431
 Tarih Boyunca Irak. Irak Nüshası. C. III s. 8-13

VI. YENİ TARİH DÜNYASI :

- Haremnden Mektuplar S. 1 s. 27-28
 Haremin Sırrı Nedir? S. 2 s. 74-77
 Haremnden Mektuplar Başlığı ile devam eden seri:
 III-Çelebi Sultan Mehmed'in kızı Selçuk Sultanın mektupları S. 3 s. 130-132
 IV-Gülbahar Sultan'ın II. Bayezid'e mektupları S. 4 s. 162-164
 V-II. Bayezid'in karısına yazılan mektup S. 5 s. 207-209 S. 6 s. 250-252
 VI-II. Bayezid'in harem ve sefahat âlemleri S. 7 s. 284-286, 299
 VIII-II. Bayezid'in kızı Ayşe Sultanın mektubu S. 8 s. 338-340
 IX-II. Bayezid'in kızı Fatma Sultan'ın kocası çapkın mıydı? S. 9 s. 418-419

- X-Sultanlardan Rüşvet alınıyor muydu? S. 11 s. 456-458
 II. Bayezid'in kızı Hündî Sultanın konaklarını neden yakmak istiyorlardı? C. II s. 501-502
 Yavuz Sultan Selim'in cülûs tebriki S. 14 s. 580-581 S. 15 s. 617 S. 16 s. 663-664
 Bâli Bey'in karısı fahişe miydi? S. 17 s. 698-699
 Hafsa Sultan'ın mektupları S. 18 s. 732-734
 Hürrem Sultanın Mektupları S. 19/20 s. 768-770
 Bernard Lewis (kısmen tercüme ve kısmen tahlil eden M. Ç. U)
 Türkler ve Avrupa S. 8 s. 345-348

VII. YENİ TARİH DERGİSİ :

- Onsekizinci asırda yapılan Sultan düğünlerine umumî bir bakış. S. 3 s. 80-82, 90
 Beş yaşında iken nikâhlanan ve beşikte nişanlanan sultanlar. Nisan 1957 s. 103-107

VIII. TARİH COĞRAFYA DÜNYASI :

- Anadolu Beylikleri Devri S. 3 s. 141-144

IX. TEDRİSAT MECMUASI :

- Fatih Sultan Mehmed ve Manisa C. II S. 19/20 s. 346-349
Tarih Derslerinde Çevre İncelemeleri Dizisi
 I-Tarih ve Türkiyemiz S. 21 s. 27-29
 II-S. 22 s. 69-74
 III-Tarih Öğretiminde kullanılan başlıca araçlar S. 23 s. 110-116
 IV-Tarih Öğretiminde kullanılan Başlıca araçlar S. 24 s. 156-161
 V-Genel Tarihi Çevre Tarihine Tatbiki S. 25 s. 205-207, 210
 VI-Çevremizde Bulunan Başlıca Eserler S. 26 s. 252-258
 VII-Çevremizde Bulunan Başlıca Eserler S. 27 s. 306-309
 Aydınlı Osmanoğlu Nasuh Paşa S. 28 s. 362-368
 İlk ve Orta Okullarda Tarih kitaplarını nasıl seçmeliyiz S. 29 s. 25-29